

LA CULMINACIÓ DEL CORPUS VITREARUM MEDII Aevi DE CATALUNYA

JOSEP MASSOT I MUNTANER

L'acte que celebrem avui marca una fita en la història de la recerca a l'Institut d'Estudis Catalans i en la seva relació amb la Unió Acadèmica Internacional, una entitat que va ser decisiva durant els anys del franquisme per mantenir la independència i, fins i tot, la supervivència de la nostra institució. Com a president de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, a la qual ha estat sempre inscrit aquest programa conjunt amb la Unió Acadèmica i amb especialistes del nostre país, he d'expressar la meua gran satisfacció perquè un projecte iniciat entre el 1957 i el 1958 hagi arribat a bon port i ho hagi fet d'una manera extremament digna, tant pel que fa al contingut com pel que fa al continent.¹

El primer que va posar els fonaments del que seria aquest corpus dels vitralls catalans medievals va ser precisament Joan Ainaud i de Lasarte, especialista reconegut en història de l'art i membre destacat de l'Institut, del qual fou president en anys difícils. Després de superar, com deia ell mateix al pròleg del primer volum de la sèrie, tot «un seguit de dificultats d'ordre funcional i material» —una constant de la nostra corporació—, el 1979 va poder dirigir un equip tècnic permanent, en el qual l'ajudaven eficaçment els senyors Joan Vila-Grau i Ramon Roca i Junyent, i el 1985 Ainaud mateix pogué presentar *Els vitralls medievals de l'església de Santa Maria del Mar, a Barcelona*, un gruixut volum que donava la tònica del que seria en endavant tota la sèrie: una presentació excel·lent, de gran format, tal com exigia el cas, amb una considerable quantitat d'excel·lents il·lustracions en color i en blanc i negre que acompanyaven un text redactat per Ainaud, una documentació recollida per M. Assumpta Escudero i un catàleg redactat per Joan Vila-Grau, autor també d'un glossari, completat per una bibliografia a cura de M. Assumpta Escudero. Atès el caràcter internacional del projecte, tancaven el volum, d'un total de gairebé dues-centes quaranta pàgines, un resum en francès i un altre en espanyol.

Dos anys després, el 1987, Ainaud podia presentar el volum segon de la sèrie, dedicat a *Els vitralls de la catedral de Girona*, amb el mateix estil i els mateixos col·laboradors del volum anterior, bé que s'hi uniren Antoni Vila i Delclòs i, pel seu coneixement de la història de la catedral estudiada, els clergues gironins Jaume Marquès, Gabriel Roura i Josep M. Marquès.

El volum tercer, dedicat a *Els vitralls del monestir de Santes Creus i la catedral de Tarragona*, hauria d'esperar fins al 1992, i Joan Vila-Grau hi fou ajudat, de nou, per Antoni Vila i Delclòs. D'altra banda, Ainaud havia d'agrair la col·laboració de Joana Virgili i Isabel Companys i l'ajuda del pare Agustí Altisent, monjo de Poblet.

El volum quart aparegué, dos anys després del tràpas de Joan Ainaud, el 1997, i en signava el pròleg Anscari M. Mundó, que ja formava part del Comitè del Corpus des del primer moment i que signava no solament el pròleg del volum, dedicat ara a *Els vitralls de la catedral de Barcelona i del monestir de Pedralbes*, sinó també unes notes complementàries, conjuntament amb Joan Vila-Grau. Una extensa introducció sobre la catedral i altres esglésies de Barcelona i sobre els monestirs de Pedralbes i de Sant Cugat del Vallès pertanyia encara a Joan Ainaud —autor igualment de la presentació del volum, conjuntament amb M. Assumpta Escudero—, i les vidrieres gòtiques de la catedral de Barcelona eren estudiades per Sílvia Cañellas. Els catàlegs corresponents eren obra de Joan Vila-Grau i Antoni Vila i Delclòs.

El volum cinquè i darrer de la sèrie, aparegut amb data de desembre de 2014, consta en realitat de dos toms, que han sortit simultàniament. Anscari M. Mundó —ja traspasat el desembre de 2012— en signa encara el prefaci com a president del Comitè de Barcelona, però hi dona d'una manera especial les gràcies al president adjunt, Xavier Barral i Altet, sense la intervenció del qual aquests volums 5.1 i 5.2 no haurien pogut aparèixer. Aquests dos volums consten a cura dels esmentats Xavier Barral i Altet i Anscari M. Mundó, amb la coordinació d'Anna Vila i Rovira i amb fotografies, com en tots els volums anteriors, de Ramon Roca i Junyent. La seva estructura és diferent de la dels volums anteriors, en el sentit que hi intervenen un bon nombre d'especialistes. En concret, el volum 5.1 tracta d'*Els vitralls de la catedral de la Seu d'Urgell i de la col·legiata de Santa Maria de Cervera*, als quals s'afegeixen encara capítols sobre la catedral i el Museu Episcopal de Vic, el Palau dels Reis de Mallorca a Perpinyà, el Museu de Montserrat i el Worcester Art Museum, i edificis amb vitralls ara perduts —esglésies, edificis civils, palaus reials, cases particulars—, i també sobre vitralls representats en pintures. Als col·laboradors habituals s'hi uneixen ara Rosa Alcoy, Josep M. Llobet, Esther Balasch, Carme Domínguez, Francesc Fité, Sílvia Cañellas i Xavier Barral i Altet.

El volum 5.2, que correspon en part al que ja anun-

1. Aquest article va aparèixer al recull d'escrits del pare Massot *A la ciutat dels llibres*, segona sèrie, publicat a la col·lecció «Biblioteca Serra d'Or», 492, Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2016, p. 143-146. [Nota de l'editor del volum]

ciava Joan Ainaud al pròleg del volum primer, duu el títol ben explícit d'*Estudis entorn del vitrall a Catalunya*, i hi col·laboren successivament Anscari M. Mundó —amb la història del CVMA català i els seus personatges—, Xavier Barral i Altet —sobre el vitrall medieval en el context monumental i el marc historiogràfic a Catalunya—, Rosa Alcoy —amb l'evolució estilística del vitrall medieval—, Sílvia Cañellas —sobre les restauracions del vitrall medieval— i Antoni Vila i Delclòs —sobre la restauració de la rosassa de Santa Maria del Mar. Hi trobem encara una bibliografia, mapes, un glossari terminològic i un índex dels mestres de vidrieres medievals esmentats al llarg del CVMA de Catalunya. Hi falten els diversos índexs generals de tota l'obra que prometia Ainaud, però és ben comprensible que es preferís deixar-los estar per no allargar

encara més el procés d'un projecte que forçosament ha demanat tants i tants anys.

En conjunt, doncs, ens hem de felicitar que el CVMA de Catalunya sigui una realitat positiva i d'una utilitat indubtable, i que alhora serveixi per a donar una projecció internacional a la nostra cultura i a la nostra corporació. Només em correspon ara donar les gràcies d'una manera especialment efusiva als responsables de l'obra i a tots els qui hi han col·laborat amb una dedicació i un entusiasme encomiables. Voldria donar igualment les gràcies a l'equip de Publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans, que em consta que ha hagut de treballar de valent perquè una obra tan complexa com el CVMA de Catalunya pogués quedar definitivament enllestida, d'una manera que ens fa feliços a tots.